

ELEKTRONSKO POSLOVANJE

- radna verzija skripte za internu upotrebu -

POJAM I RAZVOJ INTERNETA

Internetom se danas služe milijoni ljudi i postalo je pitanje opšte kulture služiti se njime. Na Internetu su nam različite informacije o mnogobrojnim stvarima nadohvat ruke. Kako doći do njih?

INTERNET je globalna računarska mreža. Korjeni Interneta začeti su 60-tih godina prošlog vijeka kada su istraživači u Americi počeli da eksperimentišu sa povezivanjem računara putem telefonskih linija (Američka agencija za savremene istraživačke projekte-ARPA-Advanced Research Projects Agency). Međutim, prelomni trenutak u razvoju Interneta nastao je kada je stvorena mogućnost elektronske razmjene multimedijjskih sadržaja, odnosno kombinacije teksta, slike i zvuka, između samih korisnika. Vrlo brzo ova računarska mreža od mreže namenjene profesionalcima prerasla je u mrežu otvorenog tipa.

Internet je veza više individualnih računara uz primenu **TCP/IP** protokola (*Transmission Control Protocol/Internet Protocol*), kao i više individualnih mreža u jedinstvenu logičnu mrežu u kojoj svi dijele istu šemu adresiranja.

Sam početak razvoja Interneta možemo povezati sa početkom razvoja masovnih komunikacija. **Prvi značajan korak je polaganje Atlantskog kabla 1858. godine.** Kabl je trebalo da omogući trenutnu komunikaciju između Evrope i Amerike. Polaganje ovog kabla smatra se velikom istorijskom prekretnicom, iako je to bio tehnički promašaj jer je kabl bio operativan samo nekoliko dana. **Drugi Atlantski kabl položen je 1866. godine i predstavljao je potpuni uspeh.** Kabl je bio operativan preko 100 godina, a njegov značaj se može porediti sa spuštanjem čoveka na Mesec, koje se dogodilo tek kasnije.

Danas telefonski kablovi ispod površine mora prelaze dužinu od 186.000 milja. Ubrzani razvoj masovnih komunikacija počinje posle Drugog svetskog rata, a naročito krajem pedesetih godina. Ubrzo posle lansiranja sovjetskog satelita "Sputnik" 1957. godine, američki predsednik Dvajt Ajzenhauer osniva agenciju ARPA, koja okuplja najveće američke stručnjake. Agencija je za 18 meseci razvila prvi američki satelit. Nekoliko godina kasnije ARPA usmerava svoja istraživanja na računarske mreže i komunikacione tehnologije. Pentagon je 1969. godine napravio računarsku mrežu između svih bitnih naučnih i vojnih institucija.

ARPA je želela da ispita da li računari na raznim lokacijama mogu da budu međusobno povezani tehnologijom koja je poznata kao paketni prenos (*packet switching*). Informacije su po prvi put bile dijeljene na male pakete i tek onda upućivane drugim računarima. Osnovna prednost ovakvog načina razmene podataka je što nekoliko korisnika dijeli istu komunikacionu liniju. Kasnije je ova mreža dobila naziv **ARPANET**. Ova mreža je trebalo da obezbedi komunikaciju vojnih laboratorija, vladinih biroa i univerziteta na kojima se realizuju brojni projekti od interesa za armiju. Posle početnih problema projekat ARPANET doživeo je potpun uspeh, a njegova prva javna prezentacija održana je 1972. godine.

Sedamdesetih godina razvijeni su protokoli i pravila za prenos podataka između različitih mreža računara pod nazivom **TCP/IP** (*Transmission Control Protocol/Internet Protocol*). **TCP/IP je konačno definisan 1983.** godine i predstavlja način za razmenu informacija između mreža. ARPA je prestala da bude zatvorena mreža i mreže različitih standarda počinju da se povezuju preko takozvanih **gateway računara**. Ovi računari su povezani na dvije različite mreže i vrše razmenu podataka između njih. Zahvaljujući njima mreže računara

počinju naglo da se šire i obuhvataju različite djelove sveta. **Danas je Internet "mreža svih mreža", skup od više stotina miliona računara širom sveta povezanih optičkim kablovima, bakarnim kablovima, satelitskim i radio vezama. Internet nema jednog vlasnika tj. niko nema vlast nad njegovom cjelinom.** Pojedine države i firme su vlasnici delova komunikacionih kanala i opreme.

Internet se može posmatrati sa tri bitna aspekta:

- **Korisnički aspekt** — Internet je skup različitih komunikacionih servisa kojima korisnik pristupa posredstvom Internet Service Provider-a (ISP¹) i računara. Odnosno, korisnik se priključuje na Internet putem ISP-a da bi koristio različite komunikacione servise
- **Aspekt finansijske koristi od Interneta** — Internet je komunikacioni medij preko kojeg se ostvaruje finansijska dobit pristupanjem određenim podacima, prodajom proizvoda ili usluga, promotivnim prisustvom firme na Internetu i (ili) organizovanjem kompletnog poslovanja. Za ove djelatnosti koriste se komunikacioni resursi Interneta,
- **Konceptualni aspekt** — Internet predstavlja sredstvo komunikacije. Kada se upoznaju njegove mogućnosti funkcionisanja, mogu se birati modaliteti adekvatnog i kvalitetnog prisustva firme u on-line okruženju.

Kao najveća globalna računarska mreža, Internet predstavlja globalnu zajednicu ljudi povezanu sredstvima računarske mreže. Iz aspekta kompanije, Internet je "svjetsko elektronsko tržište" ali i komunikacioni i distributivni medij sa novim mogućnostima. U poslovnom svetu preduzeća su shvatila da, uključivanjem računara u mrežu, mogu na efikasan način da ponude svoje sadržaje (proizvode/usluge), vrše prodaju, kao i da komuniciraju sa drugim subjektima, a sve radi povećanja produktivnosti.

Ekonomski potencijali Interneta u posljednje vrijeme postali su predmet velike pažnje. **Samo u 2002. godini vrednost trgovine elektronskim putem na svetskom nivou iznosila je oko 400 milijardi dolara.** Već je razvijeno tržište roba i usluga preko kataloga. Kupovina je veoma jednostavna: potraži se određena kompanija koja ima svoju multimedijalnu prezentaciju na mreži i naruči određeni proizvod ili usluga preko određenog servisa. Pored odgovarajućih javnih servisa na Internetu su na raspolaganju i specijalizovani servisi: bankarske transakcije, berze, kupovine, putovanja itd.

Osim za velike kompanije Internet je interesantan i za manje firme koje uz pomoć mreže mogu da započnu svoju djelatnost na globalnom nivou.

Korisni linkovi:

Windows, <http://www.microsoft.com/>
<http://www.microsoft.co.yu/>
<http://www.microsoft.co.yu/windows/default.asp>
<http://www.microsoft.com/windowsxp/pro/default.asp>
<http://windowsupdate.microsoft.com/>
<http://www.microsoft.com/downloads/search.aspx?displaylang=en>
<http://office.microsoft.com/home/default.aspx>

Linux, <http://www.linux.org/>

¹ www.microsoft.co.yu

<http://www.redhat.com/>
<http://www.kernel.org/>
<http://www.linux.co.yu>

Pretraživači, <http://www.google.com/>
<http://www.yahoo.com/>
<http://www.altavista.com/>
<http://www.krstarica.com/>
<http://www.crnago.com/>

Provajderi, <http://www.nic.yu/isp.html>
<http://www.cg.yu/>
<http://www.montsky.net/>
<http://www.eunet.yu/>
<http://www.siol.net/>
<http://www.iskon.hr/>

Korisna literatura:

Windows, Windows XP Professional do kraja - *Mark Minasi*
Vodič za Windows XP - *Piter Norton*
Windows 2000 Professional Biblija - *Michael Desmond, Michael Meadhra, Blair Rampling i Robert Correll*
Windows 2000 Professional za neupućene - *Andy Rathbone i Sharon Crawford*

Office XP za neupućene - *Wallace Wang*
Office XP Biblija - *Edward C. Willett i Steve Cummings*

Linux, Rad Hat Linux: Administriranje mreža i sistema - *Terry Collings i Kurt Wall*

POVEZIVANJE SA INTERNETOM

Za povezivanje sa Internetom potrebna je veza preko nekog računara koji je već povezan sa Internetom. Firme koje imaju takve računare nazivaju se **Internet provajderi** (*provide-snađbeti*). U Crnoj Gori funkcionišu dva provajdera, i to:

Internet Crna Gora, čija se prezentacija može pogledati na www.cg.yu
MontSky, Informatike Montenegro <http://www.montsky.net/>

Postoje tri opšta nivoa povezanosti korisnika sa Internetom:

1. **DIREKTNI PRISTUP** - najviši i najskuplji nivo povezanosti. Veće firme se opredjeljuju za stalne veze preko iznajmljenih linija ili javnih mreža za paketni prenos podataka (*Vlada RCG, Telekom CG, Monet, Pobjeda, TV In, Vijesti, Siemens, Fond PIO, Lovćen osiguranje, Jugopetrol...*).

Provajderi svojim korisnicima omogućavaju pristup putem iznajmljenih linija sa razlicitim brzinama (64kb/s do 2 Mbits/s). Cijene iznajmljenih linija zavise prije svega od brzine koja se zahtijeva od korisnika.

2. *UDALJENI PRISTUP PREKO MODEMA* - koristi se telefonska veza. Korišćenjem modema korisnički računar postaje terminal na centralnom računaru. Veza se uspostavlja kad korisnik ima potrebu za korišćenjem Internet servisa. Zbog široke rasprostranjenosti komutiranih telefonskih priključaka i malih troškova ovaj način povezivanja je rasprostranjen među individualnim korisnicima, ali i organizacijama kojima su usluge potrebne povremeno. Ovo su takozvani *dial-up* korisnici.

U Crnoj Gori ih ima oko 40 000. Za povezivanje računara na internetu potreban nam je modem. Postoje različite vrste modema: *eksterni, interni*. Svi eksterni modemi posjeduju vlastiti procesor, zbog čega manje opterećuju računar. Takođe postoje i interni modemi sa vlastitim procesorom, tzv. hardverski modemi. Korisnici, koji prema 'Telekomu CG', imaju tzv. vazdušni vod biće sigurniji sa eksternim modemom. Dešava se da zbog grmljavine modemi na vazdušnim vodovima stradaju, pa ukoliko su interni, uzrokuju istovremeno i oštećenje računara.

56Kbps brzine su moguće isključivo u slučaju da je cjelokupni put signala između Vas i provajdera digitalan. Jedini segment koji po specifikaciji može biti analogan je onaj od korisnika do prve centrale. Ukoliko se na daljem putu nadje makar još jedna D/A-A/D konverzija (prelaz sa analogne na digitalnu telefonsku centralu), brzinu od 56K ni teorijski nije moguće ostvariti. Pored ovoga, iskustva korisnika govore da je za ovu brzinu potrebno koristiti kvalitetne telefonske kablove i pravilno povezati modem sa ostalim aparatima na liniji. Bitno je, također, instalirati i prave drajvere za Vaš modem. Ovo eventualno podrazumijeva isključenje svih drugih aparata u toku modemske komunikacije, bilo ručno ili automatskim putem.

Svjedoci smo popularizacije ISDN u Crnoj Gori. *ISDN (Integrated Services Digital Network)*

Da bi se prevazišla ograničenja brzine asinhronih modema, treba preći na potpuno digitalnu komunikaciju, te je ISDN sledeći korak u telekomunikacijama. ISDN raskida sa starom tehnologijom analognog prenosa podatka i uvodi novi, digitalni prenos. Uz ISDN se možete povezati sa Internetom na brzinama od 128 Kbps. Iako može da se koristi i za govorne veze i koristi postojecu telefonsku mrežu, ISDN kao obična telefonska veza. Za postizanje velikih brzina, oba kraja veze moraju biti digitalna, tako da ćete obično ISDN liniju postaviti posebno za vezu sa dobavljačem Internet usluga koje također koristi ISDN. Firme također koriste ISDN zbog veće propusnosti za pristup Internetu ili za povezivanje lokalnih mreža u udaljenim prostorijama.

Cijene uvođenja ISDN u naše domove možemo pogledati Telekomovom home page-u

<http://www.telekomcg.com>

Da bi smo mogli da koristimo usluge naših provajdera moramo se preplatiti na njihove usluge. Postoje različiti načini preplate od kojih su najčešće *uplate sati*. Uplaćeno vrijeme, tj. Internet sate, možete trošiti po sopstvenoj želji. Po isteku uplaćenog vremena, ponovno uključenje biće vam omogućeno odmah nakon nove uplate.

10 sati	4 EUR
20 sati	7 EUR
40 sati	13 EUR
100 sati	20 EUR

Neograničen pristup Internetu košta mjesečno 40 EUR

3. PRISTUP PREKO "GATEWAY-a" - pristup Internetu sa mreže koja nije stvarno na Internetu. Računar kojim su mreže povezane naziva se *gateway*. Korisnici su uskraćeni da koriste sve servise. Većina korisnika ima samo mogućnost da koristi elektronsku poštu.

Da bi se pristupilo mreži potrebni su: računar, modem, telefonska linija i programi stvoreni za tu namjenu.

SERVISI INTERNETA

Servisi (usluge) Interneta počivaju na klijent-server modelu. SERVER: Program koji nudi usluge do kojih se može doći preko mreže. Kada program pošalje zahtjev serveru i čeka na odgovor on postaje KLIJENT. Obično se SERVERI implementiraju kao aplikativni programi (proces) da bi se mogli izvršavati na raznim platformama koji podržavaju TCP/IP. Dakle, može biti više servera sa raznim servisima na jednom računaru (ili na više njih), a takođe može više servera da nudi isti servis na istom ili različitim hostovima.

Svi servisi Interneta rade tako što na mreži postoje serveri u kojima su smješteni podaci, a na našem računaru se izvršava klijent program koji tim podacima pristupa preko mreže. Postoji više grupa servisa: osnovni, javni, servisi za pretraživanje, sigurnosni i sistemski servisi.

OSNOVNI SERVISI

Osnovni servisi su prisutni na svakom računaru koji je povezan sa Internetom. Da bi se koristili potrebni su: korisničko ime na nekom od servera i lozinka za pristup.

- **E-mail** (*elektronska pošta*) – obezbjeđuje slanje poruke drugom korisniku. Za razliku od drugih servisa e-mail se može koristiti čak i kad ne postoji stalna veza sa Internetom. Elektronska pošta je najstariji servis ali i dalje jedan od najpopularnijih. Poruka poslata putem ovog servisa putuje do svog primaoca oko tri sekunde u normalnim uslovima, bez obzira gde se on nalazi. Osim teksta prenose se slike, formule i bilo kakav dokument. Ovo je najvažniji servis koji postoji od 1971. godine. ***Više od 95% korisnika Interneta koristi e-mail servis u svojoj komunikaciji.*** Glavni razlozi ovako velikog korišćenja e-mail servisa leže u činjenici da je on veoma jeftin i krajnje efikasan.

E-mail: markomarkovic@cg.yu

Najpopularniji programi za rad sa e-mail servisom su: ***Outlook, Outlook Express, Eudora, IncrediMail...***

KARAKTERISTIKE:

- istovremeno slanje na veći broj adresa,
- provjera autentičnosti poruke,
- korišćenje nadimka umesto adrese,
- slanje više kopija iste poruke,
- automatsko kreiranje nove poruke,

E-mail je važan komunikacioni kanal i služi za prikupljanje različitih informacija o konkurentskim preduzećima, o položaju preduzeća na tržištu, novim trendovima u razvoju tehnologije i dr. Posebno mjesto nalazi u komunikaciji u svim poslovnim funkcijama (*proizvodnji, finansijama, marketingu i dr.*). Stotine miliona poruka svakog dana nalazi svoj put po svijetu između porodica, prijatelja, poslovnih ljudi, preduzeća, i to brže i jeftinije od klasične pošte. Zato se ovaj vid komunikacije najviše koristi i predstavlja jedan od najvažnijih biznis alata na Internetu.

<http://www.cg.yu/podrska/outlook.htm>

- **Telnet** – je servis za pristup udaljenom računaru na osnovu nekih karakteristika (*adrese, datuma slanja itd.*) emulacijom terminala. Prijavljujemo se na udaljeni računar i koristimo programe na tom računaru pomoću naredbe *telnet* i mrežne adrese računara:

telnet mail.cg.yu 110

Telnet obezbeđuje pristup drugim računarima, e-mailu, bazama podataka, katalozima, izveštajima o vremenu ili informacionim službama bilo gde da se nalaze na Internetu. Ovaj servis koriste uglavnom Internet profesionalci jer je za njega potrebno veliko znanje i iskustvo.

- **Ftp** – program za prenos datoteka među računarima u mreži pri čemu treba imati korisničko ime i lozinku na serveru da bi se pristupilo sopstvenim datotekama. Program ftp se pokreće naredbom ftp adrese posle čega se kuca korisničko ime i lozinka na udaljenom računaru.

FTP Explorer je jednostavan FTP program koji će vam pomoći da prenesete web stranice koje ste napravili na naš web poslužitelj. Program možete instalirati s bilo kojeg CD-a, ili ga potražite na službenoj stranici www.ftpx.com. Program je besplatan za licnu upotrebu, dok ga za komercijalnu upotrebu morate registrovati.

<ftp://users.cg.yu>

Ftp obezbeđuje pristup programima, elektronskim knjigama, slikama itd. i njihov prenos na računar korisnika. Omogućava prikupljanje informacija o konkurentima korišćenjem raspoložive dokumentacije, kao i mogućnosti razmjene informacija u komunikaciji. Godinama je bio jedini sistem koji je omogućavao da se datoteke prenesu sa jednog mesta na drugo.

JAVNI SERVISI

Ovi servisi instalirani su na značajnim serverima u mreži da bi se korisnicima obezbijedio jednostavan pristup podacima bez dodatne provjere identiteta.

- **Mailing liste** – predstavljaju proširenje elektronske pošte za komunikacione grupe korisnika koje imaju slična interesovanja. Poruka poslata na listu stiže svim korisnicima koji su na nju pretplaćeni.
- **WWW-World Wide Web** (*spider web-paukova mreža*) je najpopularniji servis na Internetu kojim se dokument na mreži povezuje u obliku hiper-veza. Osnova dokumenta je hipertekst u kome se mogu nalaziti i drugi multimedijalni sadržaji. Protokol kojim WWW klijent i server komuniciraju naziva se HTTP (*Hiper Text Transfer Protocol*). Hipertekst omogućava korisnicima da traže i na ekranu dobiju podatke zasnovane na ključnim riječima. Preko WWW-a može se pristupiti i drugim servisima na Internetu. Razvoj Interneta u trenutnim razmerama direktna je posledica razvoja Web-a. **Web je nastao 1991. godine u CERN-u, Švajcarska.**

Informacija na servisu WWW može biti predstavljena u vidu teksta, slike, zvuka, video zapisa, ili bilo koje druge vrste podataka na stranici koja je napisana **HTML² jezikom**. Razlog zbog kojeg npr. više od 85 miliona Amerikanaca do kraja 1999. godine pristupa Internetu jeste jednostavnost WWW servisa.

Web je organizovan po principu Web stranica koje se nalaze na nekoj Web adresi, kojoj se može pristupiti direktno kucajući njeno ime ili kliknuti na link do nje sa neke druge Web stranice.

Web stranica ima veze sa standardno otkucanom stranicom samo po imenu. Sve vrste gore pomenutih podataka mogu se naći na jednoj Web stranici koja može biti dugačka i na desetine metara.

Web adresa (URL) je ključ da se na www servisu dođe do određenog skupa Web stranica koje čine Web sajt³ ili Web prezentaciju.

<http://www.cafemontenegro.cg.yu/>

Link na jednoj Web stranici može voditi do neke druge stranice na istom sajtu, ili do neke stranice koja se nalazi na nekom drugom sajtu. Uopšte nije važno gde je sadržaj fizički lociran da bi bio dostupan korisniku Weba.

Web definisan iz tehničkog aspekta, predstavlja globalni distributivni komunikacioni interaktivni informacioni medij. Koristi klijent/server arhitekturu pristupa informacionim resursima. Na serveru se nalazi prezentacija, a kod klijenta Browser (čitač). Web se sastoji od mnogih lokacija koje korisnici posjećuju na osnovu njihovih Internet adresa korišćenjem Web čitača. WWW se koristi kao elektronski izlog kako bi se potencijalni korisnici upoznali sa proizvodima i uslugama. Web je gigantski sistem koji u sebi sadrži slike, zvuk, animaciju, sistem u kojem su dokumenta koja se nalaze širom sveta, međusobno povezana. Koristi ga većina preduzeća kako bi korisnicima pružila odgovarajuće informacije-prezentacije.

- **Internet Relay Chat-IRC** ili skraćeno Chat (ćaskanje) je servis koji postoji od 1988.g. Izmišljen je u Finskoj i predstavlja jedan od najpopularnijih Internet servisa. Razlog za to je mogućnost direktne i

² HTML (*Hyper Text Markup Language*) – osnovni programski jezik kojim se kreiraju Web stranice.

³ Site (eng.) – prizor, polo`aj, pogled. Na Internetu se ovaj termin koristi za definisanje Web prezentacije.

istovremene on-line komunikacije između korisnika. Komunikacija se odvija putem tastature i monitora. Korisnik ukuca

poruku i ona se trenutno prenosi drugoj osobi ili drugim osobama, koje odmah mogu da otkucaju svoj odgovor.

IRC (Internet Relay Chat, razgovor putem Interneta) je virtuelno sastajalište gde ljudi iz svih djelova svijeta mogu da se sastanu i pričaju. Potrebno je da kao korisnik pokrenute **mIRC** - mali program koji vas povezuje sa serverom na IRC mreži. Serveri su međusobno povezani i prenose poruke od korisnika do korisnika preko IRC mreže. Bićete u mogućnosti da učestvujete u grupnim diskusijama na jednom od hiljada IRC kanala, na jednoj od stotine IRC mreža, ili da pričate samo sa prijateljima ili rodbinom, bilo gde da se nalaze u svijetu. Na IRC-u ćete naći mnoštvo različitih ideja, tema, interesa....

Šta je mIRC ?

Da bi koristili IRC potreban vam je mali program poput **mIRC-a**, shareware IRC klijenta za Windows. mIRC je prijateljski IRC klijent koji je dobro opremljen opcijama i alatima. mIRC možete preuzeti besplatno sa mIRC Internet strane na adresi www.mirc.com.

<http://cafemontenegro.cg.yu/mirchelp/>

- **Usenet (Newsgroups)** je poseban Internet servis koji omogućava formiranje diskusionih grupa. **Usenet** je sistem nastao 1979. godine i koristi se za distribuciju članaka. Grupa koje diskutuju na najraznovrsnije teme sada na Internetu ima više od 100.000. Ovaj servis veoma liči na e-mail sistem. Specifičnost je u tome da korisnik usenet-a pristupa jednoj news grupi i u određenom vremenskom periodu šalje poruke svima iz iste grupe. I od članova te grupe prima poruke-komunikacija je ograničena na tu odabranu news grupu. E-mail servis ima mogućnost slične razmene poruka putem mailing lista, takođe i Web forumi predstavljaju neku vrstu zamene za News grupe.

<http://www.cg.yu/podrska/news.htm>

PRINCIPI PO KOJIMA FUNKCIONIŠE INTERNET

Briga za korisnike

U današnje vrijeme agresivnih medija i pojave Interneta, svaka firma vodi neprestalnu borbu za klijenta (korisnika). Potencijalni klijenti imaju sve više znanja i zahtjeva, a i tržište manje ili više ispunjava njihove želje. Da bi određeni posao bio dovoljno konkurentan online, treba izgraditi kvalitetan korisnički servis i zadobiti korisnike da ga eksploatišu.

Korisnički servis (user, customer service) predstavlja skup metoda i strategija pomoću kojih se ostvaruje kvalitetna usluga za klijente.

Okretanje potrebama klijenata predstavlja, dakle, osnovu svakog poslovnog nastupa na Internetu. Za uspješni poslovni nastup potrebno je definisati ciljne grupe korisnika, a takođe je neophodno razumjeti njihove potrebe, želje i ponašanja. Sve neophodne podatke o korisnicima bitne za marketing nastup na Internetu dade Internet servisi,

odnosno njihovim korišćenjem dobićemo potrebne informacije za postavljanje sistema promocije i poslovanja u skladu sa potrebama korisnika.

Firmama se preporučuje da se fokusiraju na rješavanje problema klijenata, a ne na prodaju proizvoda kada se odlučuju za kvalitetno prisustvo firme na Internetu. **Zato što "proizvodi dolaze i odlaze, a zadovoljna mušterija ostaje".**

Besplatni sadržaji i Internet zajednica

Mogućnost korišćenja besplatnih sadržaja i podrška Internet zajednice doprinosi uspostavljanju pozitivnog stava korisnika, s jedne strane, a s druge strane stvara dodatnu vrednost (*value added*) u ponudi proizvoda i usluga firme.

Potencijalni ili ostvareni (stalni)⁴ klijent stiče veoma dobar odnos prema firmi koja pruža jeftine i/ili besplatne online usluge. Marketinški gledano, to je za firmu veoma dobro, jer su besplatni sadržaji na Internetu djelotvorni, a tehnologija Interneta omogućava pojavu velikog broja besplatnih proizvoda i usluga.

Internet zajednica je specifičan način komunikacije na Internetu između ljudi koje zbližava neko zajedničko interesovanje. Ova komunikacija predstavlja dobar način sticanja finansijske ili druge koristi, uključujući promotivne, prodajne ili infrastrukturne.

PRISUSTVO KORISNIKA NA INTERNETU

Prema podacima kompanije *Net Ratings*, u proljeće 2002.g. na Internetu bilo je više od 460 miliona korisnika. Ova kompanija za 2003. godinu predviđa više od 550 miliona korisnika. Iako su online potrebe ljudi veoma različite, tokom vremena su se profilisale dosta odvojene kategorije korisnika, i to prema njihovim omiljenim aktivnostima na Internetu:

Voajer - osoba koja posmatra, ide svuda (*nasumice surfuje*), zanima je svašta, i sve joj je veoma zanimljivo. Posle određenog vremena iz ove kategorije *profilišu se korisnici* koji, prikupljajući uputstva i znanja iz literature ili od drugih korisnika, upoznaju funkcionisanje Interneta. Tada počinju planski da traže i nalaze sadržaje i servise koji ih posebno zanimaju. Međutim, najveći procenat korisnika Interneta ostaje u ovoj inicijalnoj kategoriji. To su korisnici s kojima treba da računa firma u svom Business to Consumer⁵ sistemu poslovanja.

Pričalica - osoba koja konzumira sve vrste komunikacijskih tekovina Interneta (*email, chat, forume...*) i veoma rijetko koristi neki komercijalni sadržaj. Prelazi u kategoriju profilisanih korisnika i potencijalnih klijenata kada/ukoliko pronade sadržaj dovoljno primamljiv za njena interesovanja.

⁴ Ostvareni klijent je kupio proizvod ili uslugu jednom, stalni klijent koristi proizvode ili usluge duži vremenski period.

⁵ Poslovanje s krajnjim korisnicima

Sveznalica – osoba koja misli da je shvatila kako funkcioniše Internet, samostalno kreće u avanturu pravljenja web sajta, prikuplja, kupuje i predstavlja najrazličitije informacije, pokušavajući tim aktivnostima da uzme za sebe dio ogromnog novca koji se obrće na Internetu i, najčešće, ne uspeva. Obično je to veoma težak klijent.

Hardveraš - ekstremno profilisana osoba koja obično koristi Internet za tačno određene sadržaje koji su uglavnom besplatni.

Profilisani korisnik – osoba koja koristi najbolje tekovine Interneta u svoje svrhe. Najčešće se razvije iz neke od prethodno opisanih kategorija korisnika Interneta. Shvata mogućnosti Interneta, aktivno komunicira u vezi sa sadržajima koji su joj potrebni. To je klijent koji se vraća prodavcu kada je zadovoljan.

Ova neobična podjela tačno oslikava profile korisnika na Internetu. Obzirom da u online okruženju postoje veoma precizni pokazatelji interesovanja korisnika, marketinška služba firme treba precizno da odredi koja joj je ciljana populacija kojoj će distribuirati informacije o proizvodima ili uslugama. Ti podaci se kasnije koriste pri kreiranju koncepta prisustva firme na Internetu.

Internet pojmovi

56k-Line

Digitalna telefonska linija prenosne moći 56.000 bita u sekundi (bps). Na toj brzini prenosa, 1 Mb će biti prenet za približno 3 minuta.

Attachment

Attachment fajl je fajl koji se šalje uz e-mail. To može biti tekstualni fajl, slika, animacija, zvuk, film ili bilo šta drugo. Attachment se povremeno koristi kao jedan od načina prenošenja virusa i treba biti oprezan prilikom njegovog otvaranja.

Bit

Bit je digitalni broj s bazom 2, drugim riječima, ili "1" ili "0". Pojasna širina (Bandwidth) je mjerena u "bita u sekundi" (bps).

Bps,(Bits-Per-Second)

Bps je mjerna jedinica za brzinu prenosa podataka. Modem 28.8 može prenijeti 28,800 bita u sekundi.

Cookie-kuki

Cookie je fajl na hard disku korisnika koji omogućuje web prezentacijama da dobiju informacije o korisniku. Web prezentacija dodjeljuje kuki korisnikovom čitaču kada prvi put posjeti lokaciju, što omogućava praćenje saobraćaja.

Domain

Domen je poslednji dio Internet adrese, na primer **.com, .net, .org** - ovo su domeni najvišeg nivoa. Postoji i srednji nivo domena, npr. **co.yu**. Domen je generički termin koji opisuje pomenute nivoe domena. Više o domaćim domenima možete naći na **www.nic.yu**.

Download

Download je proces kopiranja datoteka na korisnički računar sa nekog drugog kompjutera, ili kompjutera u okviru Internet servisa.

E-mail

E-mail je protokol na Internetu koji omogućava korisnicima slanje tekstualnih (ASCII) poruka sa računara na računar. Medjutim, mail-om možete poslati, kao dodatak (*attachment*) tekstualnoj poruci sve vrste dokumenata: kolor fotografije, filmove, animacije, Word, Excel dokumente itd.

IP-adresa

IP adresa je identifikacioni broj kompjutera na TCP/IP mreži. Svakom serveru se dodjeljuje jedinstvena adresa ovog tipa. Korisnik servera takodje ima ovu adresu, koja je stalna ili promenljiva i dodjeljuje se pri svakom povezivanju na Internet. Ovo je numerička adresa koja se sastoji od četiri broja odvojenih tačkama. Svaki broj uzima vrijednost od 0 do 255. Oni identifikuju mrežu i hosta. Ove adrese se dodeljuju na osnovu tri klase: A, B, C.

Kilobyte

Kilobajt je hiljadu bajta, tačnije 1024 (210) bajta.

Link

Veza do određene Internet adrese (URL) ili web strane u okviru ili van prezentacije na kojoj se nalazite. Klikom na link premještate se na drugu web stranu u okviru prezentacije ili van nje.

Protokol

Obuhvata pravila za prenos podataka izmedju dva uređaja. Protokolom se definiše metod kompresije, metod provjere grešaka, prijava završenog slanja i prijava završenog primanja podataka. Svaki kompjuter mora da podržava određen protokol kako bi bio u stanju da komunicira sa ostalim kompjuterima. Protokoli se ugrađuju u hardver ili softver.

Spam

Ukratko to je poruka koja se korisniku upućuje "na silu", kada Vaša poruka, bilo da to korisnik želi ili ne, stiže na njegov mail. Ovo je masovna pojava na savremenom Internetu i borba protiv spam-a postaje sve žustrija. Vidovi spam-a su različiti. Jedan od često korišćenih je slanje marketinške poruke na neodgovarajuće *diskusione* i *news grupe*. Spam se razvio kao oblik loše promocije, pretjeranog oglašavanja u cilju sticanja korisnika. Iako se čini dobrim, izaziva suprotne efekte od željenih. Naime, korisnik će ne samo ignorisati vašu poruku, već će biti iziritiran stalnim primanjem takvih poruka. Zbog toga je i spam kažnjiv na savremenom Internetu.

Username

Username je ime koje se koristi za pristupanje kompjuterskom sistemu ili Internetu. Koristi se uglavnom u kombinaciji sa šifrom. Sastoji se od slova, brojeva, crtica i tačaka. Kada je riječ o mrežnom povezivanju putem provajdera, korisničko ime je ujedno i prvi dio e-mail adrese, ispred znaka @.

Korisni linkovi:

Web,

www.cg.yu

www.montsky.net
www.telekomcg.com
www.monetcg.com
www.webmax.cg.yu
www.users.cg.yu
www.mirc.com

Internet Browser, <http://www.microsoft.com/windows/ie/default.asp>
 <http://www.netscape.com/>
 <http://www.mozilla.org/>
 <http://www.opera.com/>

INTERNET SERVISI

Elektronska pošta

Elektronska pošta (e-mail, e-pošta) je Internet servis koji omogućava brzu i jednostavnu razmjenu (slanje i primanje) poruka putem Interneta. Poruke mogu sadržati tekst, slike, zvuk i sve ostale vrste datoteka ili njihove kombinacije. Dakle, sve što se može spremi u memoriju, može se poslati e-mailom. E-mail možemo razmjenjivati sa bilo kim u svijetu ko ima e-mail adresu. Adresa se dobija od lokalnog ISP-a (**I**nternet **S**ervice **P**rovider) prilikom pretplate, ali postoje i mnogi besplatni e-mail servisi.

Rad s mail porukama

The image shows a standard email composition interface. It consists of several fields: 'To...' containing 'neko@cg.yu', 'Cc...' containing 'neko2@cg.yu', 'Bcc...' containing 'neko3@cg.yu', and 'Subject:' containing 'Poziv!'. Below these fields is a large text area containing the text 'Pozivamo vas da.....'. Each field and the text area are marked with a black circle containing a white number from 1 to 5, indicating their importance or order.

Slika 1. E-mail poruka

Svaka poruka koju korisnik želi poslati trebalo bi da sadrži slijedeće elemente:

adresu primaoca poruke; ona je ujedno i jedina koja mora biti napisana (**To:**)

adrese primaoca "kopije" poruke; oni koji nijesu direktno vezani uz sadržaj poruke, ali trebaju znati da je poruka poslana - **Carbon Copy (Cc:**)

adrese primaoca "slijepe kopije" poruke; primaoci koji će ostati nevidljivi za one koji su upisani u prethodna dva polja - **Blind Carbon Copy (Bcc:**)

kratak i jasan naslov poruke (**Subject:**) i sadržaj poruke.

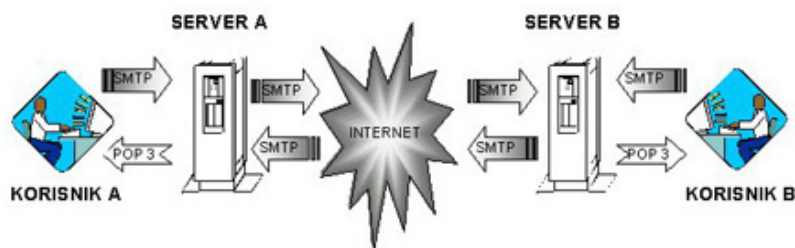
Kod pisanja poruke, najvažnije je da je adresa napisana tačno. Osnovno pravilo adresiranja elektronske pošte je da je svaki znak bitan. Poruka neće biti poslana ako i samo jedan znak bude pogrešno napisan. Važno je napomenuti da e-mail adrese nemaju razmaka u sebi!

Dakle, za uspješno slanje poruke jedino je važno tačno napisati adresu primaoca dok ostala polja mogu ostati neispunjena (**Cc**, **Bcc**, **Subject** i polje poruke). Nakon toga aktiviranjem naredbe **Send** poruka se šalje.

Sa **Replay**-om se odgovara na nečiju poruku. Tada se automatski u polje **To** upisuje adresa primaoca, a u polje **Subject** će se upisati **'Re:'** i **Subject** poruke na koju se odgovara. Najčešće je u tijelo nove poruke kopiran i sadržaj poruke na koju se odgovara, tako da primaoc zna o čemu je pisao.

Pristigle poruke se dalje prosljeđuju sa **Forward** i **Redirect**. Razlika je u tome što ako napravite **Replay** na **Forward**, onda poruka ide njegovom pošiljaocu, a ako napravite **Replay** na **Redirect**, poruka će ići početnom pošiljaocu.

Funkcionisanje e-pošte

Slika 2. Šematski prikaz puta e-mail poruke

Za funkcioniranje e-pošte neophodan je barem jedan **mail server**, korisnički program za e-poštu (**mail client**), komunikacijski kanal između njih i pravila za komunikaciju (**mail protocol**).

Server ima ulogu "posrednika" između korisnika e-pošte. Tačnije, **mail server** prikuplja i čuva poruke za korisnike koji imaju svoj elektronski sandučić (**mailbox**) na njemu, i prosljeđuje poruke za ostale korisnike prema drugim mail serverima.

Korisnički program za e-poštu služi za preuzimanje i čitanje poruka koje su pristigle u e-sandučić na **mail serveru**, kao i za sastavljanje i slanje novih poruka.

Kao komunikacijski kanal između korisničkog programa i mail servera najčešće se koristi Internet, ali ne mora biti pravilo, jer se sve više e-pošta koristi kao interno komunikacijsko sredstvo u srednjim i većim preduzećima.

Protokoli (SMTP, POP3)

Najrašireniji protokol za slanje e-pošte je **SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)**, a za preuzimanje poruka sa mail servera **POP3 (Post Office Protocol version 3)** protokol.

SMTP ne sadrži informacije koje autoriziraju onog koji šalje e-poštu, (zato se sa anonimnih ulaza ne mogu slati poruke), za razliku od protokola **POP3** s kojim se primaju poruke i koji koristi *login* i *password* da bi sa *account*-a skupio poštu. Većina mail servera "znaju" oba protokola, tako da se oba mogu koristiti i za slanje i za primanje poruka.

Noviji i bolji protokol za čitanje poruka sa mail servera je **IMAP**. Njegove dobre osobine posebno dolaze do izražaja ako se radi na više računara jer se poruke ne preuzimaju u cijelosti, već samo zaglavlja poruka, što znatno smanjuje vrijeme potrebno za prijenos podataka.

Korisničke adrese

Korisnikova e-mail adresa predstavlja ime njegovog računara na kojem je dobio adresu. Adresa ima jedan od oblika:

korisnik@domen

ime.prezime@domen

ili

korisnik@računar.domen.

Dakle, adresa se sastoji od dva dijela, prvi je dio korisničko ime, a drugi dio je adresa računara. Ta dva dijela spajaju se znakom **@ (at)** koji je obavezni dio adrese.

Besplatni e-mail servisi

Za dobijanje besplatne e-mail adrese samo je potrebno doći na stranice servisa i ispuniti obrazac sa ličnim podacima (koji ne moraju biti istiniti?!), izabrati korisničko ime i lozinku i tako dobiti besplatnu e-mail adresu. Za korišćenje takve e-mail adrese nije potrebno imati nikakav dodatni softver.

Neki servisi su besplatni samo određeno vrijeme, nakon čega se morate pretplatiti ili odustati od korišćenja. Na drugoj strani postoje servisi koji nude besplatni e-mail bez vremenskog ograničenja. Ovi servisi korisnika opterećuju reklamama koje se vrte na vrhu *browser*-a i koje ga "mole" da klikne na njega kako bi postao potencijalni kupac. Osim toga, na kraju svake poruke, servis dodaje par redova samoreklame.

Dakle, korisnik dobija besplatan e-mail ali mora trpjeti propagandne poruke. Ova vrsta servisa je daleko popularnija i brojnija od prethodnih.

Neki besplatni e-mail servisi i njihove Internet adrese:

Hotmail (<http://www.hotmail.com>)

Yahoo Mail (<http://mail.yahoo.com>)

Prednost razmjene e-pošte preko ovih servisa u odnosu na razmjenu sa e-mail clientima ogleda se u tome što korisniku nije potreban nikakav dodatni softver, odnosno sve se radi kroz Web pretraživač. To dolazi do izražaja u situaciji kada korisniku nije dostupno njegov računar, a mora koristiti e-mail.

Sigurnost elektronske pošte

Poruka koja putuje Internetom zaštićena je od neovlašćenog čitanja onoliko koliko je zaštićena i dopisnica u običnom poštanskom prometu. Malo vještiji *hacker* sa dostupom mail serveru koji prenose e-mail poruku, može doći do sadržaja poruke, pa čak ga i promijeniti.

Rješenje ovog problema je u mogućnosti za digitalno šifriranje poruka koji je u *Outlook*-u implementiran kao **Digital ID**, a sastoji se od *javnog ključa (public key)* i *privatnog ključa (private key)*. Pošiljaoc poruke koristi javni ključ (koji pripada primaocu) za šifriranje poruke koju će primaoc dešifrirati svojim ključem.

Koristan je i obrnut postupak, kada se privatnim ključem "digitalno potpisuje" poruka, a primaoc poruke uvjeri se u vjerodostojnost i cjelovitost sadržaja poruke autorovim javnim ključem. Dakle, privatni ključ ima samo njegov vlasnik, a javni ključ šalje svima koji mu žele slati šifrirane poruke.

Zanimljivost e-maila

U svijetu komuniciranja e-porukama postoje opšteprihvaćena pravila koja su se postepeno stvarala razvojem e-pošte kao globalnog komunikacijskog sredstva. Takvoj komunikaciji ipak nedostaju izrazi lica, govor tijela i detalji koji postoje kod direktne komunikacije. U tu svrhu razvijeni su posebni simboli koji predstavljaju izraze lica autora teksta:

:-) smijem se

:-(žalostan sam

;-) šalim se

:-o zadivljen sam, itd.

Riječi ili dio teksta koji se želi naglasiti piše se VELIKIM SLOVIMA. Pisanje velikim slovima ponekad predstavlja vikanje i može se protumačiti nepristojnim. Zvezdice (*) na početku i kraju riječi daju riječi posebno *značenje*, a uzvičnici i velika slova daju tekstu !!VRLO VAŽNO!! značenje.

Ovo su samo neka od pravila "mrežnog bontona". IETF je izdao posebni dokument (RFC 1855) koji se bavi ovom tematikom, a može se pronaći na adresi:

<http://rs.internic.net/newsletter/nov96/netiquette.html>.

WEB (World Wide Web)

Osnovni WWW koncepti: HTTP, URL, HTML

HTTP (HyperText Transmission (Transfer) Protocol)

- skup pravila koje koriste WWW klijenti i serveri za međusobnu komunikaciju
- svaka interakcija kod HTTP protokola se sastoji od jednog ASCII zahtjeva nakon kojeg slijedi jedan RFC 822 MIME odgovor, tj. protokol se sastoji od skupa zahtjeva preglednika prema poslužitelju i od skupa odgovora u suprotnom smjeru.

- ugrađene metode su:

GET - zahtjev serveru da pošalje stranu; ako iza GET slijedi If-Modified-Since zaglavlje, korisnik šalje podatke samo ukoliko su mijenjani nakon navedenog datuma

HEAD - metoda traži samo zaglavlje Web stranice, npr. za prikupljanje informacija koje su potrebne za indeksiranje

PUT - obrnuto od GET, za spremanje strane na korisnika,

POST - slična metoda kao PUT, dodaje podatke na kraj navedenog izvora npr. Web strance

DELETE - briše stranu sa poslužitelja (ukoliko je to dozvoljeno)

LINK - za uspostavljenje i prekidanje veza između strana i drugih resursa

URL (Uniform Resource Locator)

- adresa koja se koristi za pronalaženje stranice Web poslužitelja ili drugog resursa na Webu ili Internetu i predstavlja opis lokacije,
- mrežno proširenje standardnog koncepta imena datoteke: potrebno naznačiti ime datoteke u direktoriju, ali i na kojem se računalu u mreži nalaze ta datoteka i direktorij, te pomoću koje metode (protokola) se datoteka može dohvatiti:

Tri osnovna dijela URL adrese:

1. ime protokola za dohvata podataka nakon kojeg slijedi dvotačka i dvije kose crte (://)
 2. DNS ime Internet računara na kojem se nalazi traženi servis (opciono slijedi i broj porta) nakon kojeg slijedi jedna kosa crta (/)
 3. ime datoteke i direktorija u kojima se ona nalazi
- potpuni URL - navode sva tri dijela URL-a
 - djelimični URL - neki od 3 dijela može se izostaviti

HTML (HyperText Markup Language)

- standardni jezik koji WWW koristi za kreiranje i prepoznavanje hipermedijskih dokumenata
- podskup je SGML-a (*Standard Generalized Markup Language*), složenijeg jezika za formatiranje dokumenata kojeg prvenstveno zanima sadržaj dokumenta, a ne izgled
- ne zavisi o računarkim sastavima na kojima će se dokumenti prikazivati

Programi koji se najčešće koriste za surfovanje su:

- Microsoft Internet Explorer
- Netscape Navigator
- Mozilla
- Opera Internet Browser

Internet Explorer

U širem smislu predstavlja skup Microsoftovih programa za korišćenje globalne računarske mreže Internet. U taj programski paket spadaju programi za surfovanje webom, sa primanje i slanje e-mail poruka, čitanje news grupa, izradu jednostavnih www stranica.

U užem smislu *Internet Explorer* je program za pregledanje **World Wide Weba** (www) ili kako se to uobičajeno kaže, web stranica. *World Wide Web* je dio interneta, i to njegov najpopularniji dio. Postoje i mnogi drugi servisi, ali Web ih je zbog svoje jednostavne upotrebe, nadmašio po broju korisnika. Samim tim se ne treba čuditi da je Microsoft svom programskom paketu za korišćenje interneta dao ime po programu za surfovanje webom.

<http://dl.iskon.hr/ic/podrska/ie5.pdf>

PRETRAŽIVANJE

Osnove pretraživanja Interneta

Za korišćenje Internet resursa potrebne su bar dvije stvari: *browser* i adresa Web stranice na kojoj se nalaze podaci koje korisnik želi. Tek tada je krug zatvoren, odnosno korisnik zadovoljen. Kako bi korisnik što brže i lakše došao do željene Web stranice (adrese) stvoren je servis za pretraživanje Web stranica. Servis za pretraživanje (*search engine*) je program koji analizira naslove Web stranica i prati informacije koje se u njima nalaze.

Dovoljno je doći na stranice takvog servisa i u obrazac upisati što se želi pronaći i malo sačekati. Naprimjer ako korisnik želi saznati adrese stranica koje govore o automobilu BMW, tada treba u obrazac upisati BMW. Za vrijeme čekanja servis je pretražio "cijeli Internet" i rezultate prikazao u vidu linkova na stranice koje imaju nekakvu vezu sa upisanim pojmom (BMW). Dovoljan je klik na takvu vezu pa da se željena stranica učita. Ovakvi pretraživači su pojednostavili pretraživanje Interneta do te mjere da to mogu raditi i apsolutni početnici.

Izgled početne stranice Yahoo pretraživačkog servisa

Kako funkcionišu pretraživači?

Zamislite da se nalazite u nekom velegradu koji ne poznajete i da u njemu treba da pronađete neki predmet koji je veličine kutije za šibice i koji može biti bilo gdje u tom velegradu. Ovakav izazov se može porediti sa pretragom na World Wide Web-u.

Postoje 3 osnovna tipa izvora informacija na Web-u:

Site-ovi koji sadrže primarne informacije. To su mesta na Web-u gdje možemo pronaći konkretne informacije koje tražimo, kao što su informacije o karakteristikama pojedinih modela vozila, cjelokupne knjige koje se mogu naći na Web-u, video spotovi, muzičke numere. . .

Primarni site-ovi sa linkovima. Ovo su mesta na Web-u koja sadrže veze (linkove) do site-ova sa primarnim informacijama. Primjer za ovakve site-ove jesu mesta na Web-u na kojima možemo pronaći linkove do site-ova koji sadrže karakteristike pojedinih vozila.

Site-ovi sa jednostavnim linkovima To su mjesta na kojima se nalaze samo linkovi do primarnih site-ova sa linkovima.

Pretraživači se obično nalaze u posljednje dvije kategorije site-ova. Pretraživači predstavljaju način pronalazjenja traženih sadržaja na Web-u, ali prije nego što uopšte počnemo sa pretragom primorani smo da se suočimo sa izborom - koji pretraživač koristiti. Postojeći pretraživači su organizovani različito i na različite načine indeksiraju Web stranice.

Preporuka za sve korisnike Web-a:

Treba koristiti različite pretraživače za različite vrste informacija.

Ljudski je naviknuti se na jedan pretraživač, a korisno je koristiti i druge pretraživače.

Razlike pretraživača u indeksiranju

Različiti pretraživači postizu svoj cilj (rezultat pretrage) tako što koriste različite načine indeksiranja.

Neki pretraživači uzimaju svaku pojedinu riječ sa svake stranice site-a, neki uzimaju prvih sto riječi na stranici, neki indeksiraju sve riječi koje same imaju neki smisao (riječi ali, su, je, na, kada se upotrebe same nemaju nikakav smisao - ne mogu biti ključne riječi). Dobar primjer za ovo jeste Pretraživač **Excite**. Ako na njemu napisete frazu "to be or not to be", on neće imati rezultat pretrage ("no matches found"), zato što je ova fraza sastavljena od riječi koje pojedinačno ne znače ništa. Na **AltaVisti** ova fraza kao rezultat daje 500 pogodaka.

Ova razlika ne znači da je AltaVista bolji pretraživač, samo znači da ova dva pretraživača koriste različite načine indeksiranja stranica.

Razlike pretraživača pri istim upitima

Kada na različitim pretraživačima postavimo isti upit i dobijemo rezultate pretrage, možemo vidjeti da su rezultati različiti od pretraživača do pretraživača. Uzrok tome u najvećem broju slučajeva su:

- različiti sistemi indeksiranja (uključujući i aktivnost robota),
- različiti metodi vrednovanja Web stranica,
- različite veličine baza podataka odakle se uzimaju rezultati,
- različite Web stranice u bazi podataka (vezano za sisteme indeksiranja i mogućnost da se neke adrese ne prijavljuju na sve pretraživače).

Konkretno rezultate vezane za ove razlike možete vidjeti u istraživanjima firme Search Engine Show Down. Ove razlike govore u prilog savjetima za korišćenje različitih pretraživača.

Načini postavljanja upita - sintaksa kod pretraživača

Sintaksa može biti različita kod pretraživača i ona je ovdje pojedinačno obrađena kod svakog od njih. Za sada ćemo se zadržati na sintaksi koja se generalno koristi kod svih pretraživača.

Ako uzmemo za primjer upit:

(labor OR labour) AND union je različit od upita ***"labor union" OR "labour union"***

Ova dva upita će imati različite rezultate na istom pretraživaču. Ako bi smo primijenili pravila iz matematičke grane koja se zove Bulovala algebra na prvi upit, mogli bismo da napišemo labor AND union OR labour AND unionsto pomalo liči na drugi upit.

Rezultat prvog upita biće stranice kod kojih se nalaze bilo koja riječ, bilo gdje u dokumentu, bez obzira na operator AND.

Ovaj upit npr., moći će da pronade sledeće recenice: "labor should organize into a union", ili "labor and management should realize that success depends on the union of their interests and aims."

Kod drugog upita pretraživač će naći samo one stranice u kojima se riječi u navodnicima nalaze jedna pored druge. Navodnici čine drugi upit pretraživanje fraza, jer *riječ u navodnicima predstavljaju frazu*. Ovaj upit npr., moći će da pronade sledeće recenice: "a labor union is in the interest of workers", ili "a labour union is the best way to counter management". Drugi upit neće pronaći rečenicu "labor should organize into a union".

Može se primjetiti da će prvi upit pronaći sve rezultate drugog upita, dok obrnuto ne važi.

U ova dva primjera korišćene su riječi "labor" i "labour". Ako koristite Engleski jezik za pretraživanje, morate voditi računa da se Engleski i Američki engleski znaju razlikovati. Npr. parovi labor/labour, color/colour, organise/organize bi trebalo da se uzmu u obzir pri pretragama ako vas ne zanima srktikno englesko područje. Isto tako, teško biste pronašli "labor organization" na engleskim adresama (u Engleskoj se piše "labour"). Da bi bili što sigurniji da 'ete prona' i ono što vas zanima najbolje je koristiti i sinonime koji se često koriste za određene riječi ili fraze koje čine upit. U datom primjeru najbolje bi bilo postaviti upit: "labor organization" OR "labour organisation" OR "trade unions". Ostala pravila za sintaksu pronaći ćete u objašnjenjima pojedinih pretraživača.

GOOGLE

Nakon prve generacije pretraživača (Yahoo, Altavista...) i njihovih search sajtova čije su prve stranice predstavljale svojevrsnu 'kapiju' za Web, pojavili su se portali kod kojih je search stranica postala samo jedna od usluga koje su oni nudili. A onda su tvorci Google-a osmislili sasvim novu tehnologiju pretraživanja koja se ne oslanja na ključne riječi i metacrawler-e, već se pretraživanje bazira na frekventnosti pristupanja i broju linkova ka stranicama koje sadrže upit koji ste zadali. Ovako dobijeni rezultati su daleko relevantniji i precizniji prema mišljenjima mnogih stručnjaka i samih korisnika. Da Google zaista predstavlja odličan način pretraživanja svjedoče i rezultati istraživanja jedne kompanije specijalizovane za online ispitivanja i analize trzista, u kom je pretraživač Google rangiran kao najbolji u kategoriji od 13 portal sajtova i pretraživača, među kojima su se nalazili pretraživači najvećih svjetskih Internet kompanija: Altavista, Yahoo, Netscape, Lycos, AOL i ostali. U ovako jakoj konkurenciji 95% ispitanika je reklo da preko Google-a uvek pronađu informacije i stranice koje traže, a 80% preferira Google jer daje najbolje rezultate pretrage. Tako je ovaj pretraživač zauzeo prvo mjesto u šest od devet kategorija koje su ukazivale na zadovoljstvo i lojalnost njegovih korisnika. Korisnici su glasali za Google zbog njegove efektivnosti tj. relevantnosti podataka, jednostavnosti korišćenja, pouzdanosti i brzine (sto je rezultat skladistenja oko 200 miliona novih dokumenata svakih par dana na 2000 Google-ovih servera). 99% ispitanika je izjavilo kako će ga sigurno preporučiti prijateljima, a 72% korisnika je reklo kako ovaj pretraživač smatraju 'znatno boljim' u poredenju sa drugim search sajtovima.

Da bi potvrdili validnost ovog istraživanja naveš'emo još jedno, ovoga puta polu-naučno, testiranje u kom je autor testa odabrao pet informacija koje je zatim tražio preko devet pretraživača, pri tom uvek koristeći identične upite. Ukoliko u prvom pokušaju nije našao relevantnu stranicu, koristio je drugi upit koji je ponovo bio identičan u svim slučajevima. Pri tom je mjerio vrijeme potrebno za pronalaženje stranice i kako je dobijena stranica bila rangirana u dobijenim listinzima. Mada su rezultati bili različiti, sto samo ukazuje na činjenicu da svaki search sajt ima neke

svoje specifične odlike i mane u zavisnosti od oblasti tj. teme koju tražite, samo je Google dosledno pokazivao svoj kvalitet i u svih pet pretraga je bio najbolji. U četiri od pet pretraga Google je traženu stranicu davao kao prvi ili drugi listing među rezultatima. Svi ostali su samo jednom naveli željenu stranicu na prvoj strani rezultata. Takođe je svim ostalim pretraživačima bilo potrebno duplo više vremena da pronađu tih pet stranica. Google nudi još neke korisne 'trikove'. GoogleScout je karakteristika koja je pojavljena prije pola godine, a koja vam daje mogućnost da klikom na ovaj link, koji se nalazi na kraju svakog listinga/rezultata,

za par sekundi dobijete spisak sajtova koji su srodni onom koji ste vi dobili. Na ovaj način značajno štedite vreme i pri tom još i dobijate dodatne informacije i putokaze. Zatim je tu i 'I'm feeling lucky' opcija kod pretraživanja koja vas direktno vodi na onaj sajt koji će na listi rezultata biti naveden kao prvi. I ponovo dobijate uštedu na vremenu!. Pored ovih opcija, na ovom pretraživaču od nedavno uvršten je i direktorijum <http://dmoz.org/>.

Jos jedna zanimljiva osobina jeste da ovaj pretraživač ima veliki broj sačuvanih stranica koje prikazuje u rezultatima pretrage (stranice su keirane - cache). Ovo znači da ako stranica trenutno ili stalno više ne postoji, možete doći do nje u nekoj verziji koju je sačuvao ovaj pretraživač. Veoma korisno!

Napredno pretraživanje – GOOGLE

Izabrati **ključnu riječ** – npr. Picasso ili painter

1. Znak “+”

Isključivanje tzv. **prostih riječi** poput where, how, and i slično. Ukoliko su ove riječi bitne za rezultat pretrage potrebno je upotrijebiti **znak “+”** ispred te riječi, uz napomenu da je obavezan razmak između znaka i riječi

primjer: Star Wars Episode + I

2. Znak “-”

Kada jedna riječ ima više značenja, a vi želite da pronađete samo jedno onda se upotrebljava znak “-” na sljedeći način:

Bass (vrsta ribe i basista u muzici), mi želimo pronaći sve informacije o vrsti ribe potrebno je upotrijebiti **znak “-”** ispred riječi “music”, uz napomenu da je obavezan razmak između riječi bass i znaka -, ali ne i ispred znaka - i riječi music

primjer: bass -music

3. Znak “~” (“tild’)

Ukoliko želite da pronađete neki pojam, ali i sinonime te riječi (odnosno tačna značenja te riječi, kao pojma) koristi se znak “~”

primjer: food facts

4. “OR”

Pretraga ili jedno ili drugo (ne isključuju jedan drugoga), ali ukoliko ne nađe jedan naći će drugi:

primjer: vacation london OR paris

5. Pretraga o informaciji na sajtu

Ukoliko znate web adresu sajta, ali ne znate gdje možete pronaći neku informaciju koja je Vam važna pretraga se obavlja po sljedećim principima:

primjer: riječ site:web adresa

6. Velika i mala slova nemaju nikakav uticaj na rezultat pretrage

Pretraga po osnovu **kategorija** – omogućava pretragu po kategorijama npr. informaciju o 'italian shoes' ćete naći u kategoriji Regional > Europe > ... > Textiles and Apparel > Footwear

7. Cache (Gotove pretrage koje su već napravljene i nalaze se u memoriji pretraživača)

8. Related (slične strane, odnosno strane koje imaju sličan sadržaj)

9. Link (link: www.cg.yu daje vam mogućnost da znate sa koliko sajtova postoji link na datu prezentaciju, ovo je veoma dobar podatak koliko se ozbiljno radi na online marketingu)

10. Info (info:www.cg.yu)

11. Numerička pretraga

DVD player \$250..350

12. Pretraga slika

Važno je znati da su za štampu najbolje slike u jpg i tif formatu (advanced search i opcije za veličinu i tip slike).

Još nesto o pretraživačima

GoTo - ćć

ALTAVISTA - Pretraivač sa najvećom bazom adresa i najkomplikovanim opcijama za napredno pretraivanje. Kada savladate ove opcije – često ćete ga koristiti. Pored standardnih i - operatora pri jednostavnim pretraivanjima mogu se koristiti navodnici za fraze (npr. "pretraga i prezentovanje") i znak * za skraćenice. Ovaj pretraiva sa preko 110 miliona Web adresa moe se pretrazivati preko kategorija, kao i kucanjem imena firme dobija se njihova zvanična adresa (npr. Motorola - www.mot.com).

NORTHERNLIGHT - Treći najveći pretraiva po broju adresa je nepravedno zanemaren zbog njegove marketinške politike koja nije toliko agresivna. Za pretraivanje mogu se koristiti i - operatori, kao i navodnici za fraze. Najzanimljivija karakteristika ovog pretraivaa jesu direktorijumi u kojima su svrstani rezultati pretrage (Custom Search Folders). Preko njih se dosta precizno može doći do tematike koja vas zanima (slično kao dugme Refine kod AltaViste). Pitanje je vremena kada će ovaj pretraživač postati popularniji.

EXCITE - ć

HOTBOT - Po različitim rezultatima istraživanja i procjenama stručnjaka, ovaj pretraživač se globalno smatra najboljim. Ima drugu najveću bazu Web adresa i najbolji i najjednostavniji sistem naprednog pretraživanja (Power Search). Od svih opcija koje posjueju pretraživači ne može se jedino pretraživati na osnovu skraćenica. Zanimljivo je da na njemu možete posebno pretraživati site-ove koji imaju određeni multimedialni sadržaj, kao npr. audio, VRML, Shockwawe.

Korisni sajтови:

Pretraga <http://www.pretraga.co.yu>

Pretraživaci:

Yahoo- <http://www.yahoo.com>

Altavista - <http://www.altavista.com>

Lycos - <http://www.lycos.com>

Excite - <http://www.excite.com>

Google – <http://www.google.com>

Hotbot - <http://www.hotbot.com>

Northern Light - <http://www.northernlight.com>

www.alltheweb.com

<http://www.search.com>

http://solair.eunet.yu/~vodnik/DO_DNA.htm

www.ditto.com – pretraživač specijalizovan za pretragu slike

www.scour.net – multimedijalni pretraživač, odvojena pretraga audio, video i grafičkih fajlova

www.streamsearch.com – multimedijalni katalog, pretraga po ključnim riječima i kategorijama

Adrese nekih pretraživača na našem govornom području:

Krstarica - <http://www.krstarica.co.yu>

Crna Go - <http://crnago.com/> pretraga web sadržaja u Crnoj Gori

WWW.hr - <http://www.hr/wwwhr>

Slovenia:<http://www.slowwenia.com/>

Hrvatska:<http://www.hr/>

Bosna:<http://www.bosnia-online.com/>

Makedonija:<http://directory.rmacedonia.org/>

Pretraživac balkanskih zemalja:<http://www.balkanika.com/>

<http://www.YuSearch.com>

REČNIK INTERNET POJMOVA

A

Abuse (zloupotreba)

Abuse (zloupotreba) Internet servisa, odnosno kršenje pravila ponašanja na Internetu ("Netiquette"), kao i "uslova korišćenja" koje korisnici potpisuju prilikom sklapanja ugovora o korišćenju usluga sa svojim Internet provajderom.

ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line)

ADSL je verzija DSL tehnologije. Pojam asimetričan (asymmetric) označava da je brzina veze ISP->korisnik (downstream) drugačija, odnosno veća od veze korisnik->ISP (upstream).

Alias (alijas)

Riječ alias (alijas) znači *drugi*, naziv za nekoga ili nešto. Kod elektronske pošte alias je e-mail adresa koja zamjenjuje osnovnu e-mail adresu. Npr. e-mail adresa mmarkovic@cg.yu može imati alias marko.markovic@cg.yu. E-mail poruke poslone na bilo koju od ovih adresa stizaće u isti poštanski sandučić, odnosno na jedan korisnički nalog po odabiru samog korisnika.

B

Bandwidth (bandwidth)

Termin bandwidth se koristi za označavanje propusnosti podataka pri nekom prenosu podataka, tj. koliko je podataka moguće prenijeti u jednoj sekundi. Propusnost standardnog analognog modema V.90 je do 56 kbps, a jednog ISDN kanala 64 kbps.

Banner (baner)

Oglas u obliku slike (najčešće u gif formatu) koji se pojavljuje na web strani. Baner je ujedno i link na web stranicu oglašivača na kojoj se može dobiti više informacija o oglašenom proizvodu ili usluzi.

Bcc (blind carbon copy)

Blind carbon copy (rubrika Bcc u e-mail programima) je kopija e-mail poruke koja se uz primaocu originalne poruke šalje još nekom primaocu. Za razliku od carbon copy ovom slučaju primaoc originalne poruke ne vidi je li (i kome je) poslana kopija poruke. Primaoc blind carbon copy vidi tko je primaoc originalne poruke.

... bps (bitova u sekundi)

Bps je skraćenica engleskog izraza 'bits per second'. Označava brzinu prenosa podataka, odnosno koliko se bitova podataka obradi ili prenese u jednoj sekundi.

Bug (buba)

Greška u radu softvera ili hardvera. Pojam je pogrešno pripisan programerki Grace Hopper, sluzbeniku Američke mornarice koja je medju prvima pisala programe za računar Mark II na Harvardu. Kasnije je ona opisivala događaj - kada je navodno jedan od tehničara iz odjela za konfiguraciju računara izvukao bubu (moljca) koji je uletio medju elektronske cijevi i tako uzrokovao kratki spoj kriv za zastoj rada Marka II. Moljca je dugo vremena izlagala Američka mornarica, a sada je vlasništvo muzeja Smithsonian.

Termin bug se koristio i ranije, a označavao je industrijski ili električni defekt.

C

CC (carbon copy)

Carbon copy (polje Cc u e-mail programima) je kopija e-mail poruke koja se uz primaoca originalne poruke šalje još jednom (ili više) primaoca. Primaoc originalne poruke, kao i primaoc(i) kopije, vidi kome je sve poruka poslana.

Chat (brbljanje)

Razgovor u stvarnom vremenu putem računara, odnosno Interneta. Brbljati možete na nekoliko načina: preko IRC-a, web chata ili nekog programa kao što su ICQ, MSN Instant Messenger, AOL Instant Messenger, NetMeeting itd. Ovu mogućnost imate i na www.cafemontenegro.com i www.webmax.cg.yu.

D

Dial-up connection

Veza na Internet ostvarena korišćenjem telefonske linije i modema.

Domain (domen)

Domen je virtuelna adresa sajta ili računara na Internetu. U adresi <http://www.astra.se/> domen je sve što se nalazi iza [www](http://www.astra.se/), odnosno "astra.se". Na primjer, u mail adresi webmaster@astra.se, "astra.se" predstavlja domen. Dio domena ".se" pokazuje o kojoj je državi riječ (u našem primjeru je to Švedska).

Govori se takodje o tzv. top level domenu i poddomenu. U ovoj navedenoj adresi je ".se" top level, a njegov poddomen je "astra". Postoje neki standardni top-level domeni poput:

com - Komercijalne organizacije

gov - Vladine ustanove

mil - Vojne ustanove

int - Medjunarodne organizacije

Download (download)

Prenos podataka s jednog računarskog sastava na drugi. Iz perspektive korisnika Interneta download datoteke znači zatražiti datoteku od drugog računara, primiti je i smjestiti na svom računaru. Ne postoji adekvatan prevod ove riječi u našem jeziku, već se koristi engleski izraz – download [daunloud].

Downstream (downstream)

Prenos podataka od servera do krajnjeg korisnika (od ICG servera do vašeg računara). Kod modemske i ADSL veze brzina downstream veze je veća od brzine upstream veze, zbog toga što je količina podataka koju korisnik prima (npr. web stranice, datoteke) veća od one koju šalje (npr. zahtjevi za web stranicama).

DSL (Digital Subscriber Line)

DSL tehnologija omogućava spajanje na Internet mnogostruko većom brzinom od modema ili ISDN-a. Kao i ISDN, DSL linija je u potpunosti digitalna, no za razliku od ISDN veze, DSL je stalna veza, što znači da je računar stalno konektovan na Internet.

Postoji nekoliko tipova DSL tehnologije: ADSL, SDSL, VDSL.

E

Extension (ekstenzija)

Opisuje vrstu podataka pohranjenih u datoteci. Npr. datoteka s ekstenzijom TXT sadrži tekst, dok datoteka sa ekstenzijom SYS sadrži sistemske podatke.

F

FAQ (Frequently Asked Questions)

Skup često postavljanih pitanja i odgovora iz neke oblasti nazivamo "FAQ", prema engleskoj skraćenici. Najčešće ih možete naći na web sajtovima velikih firmi, ali i kod Internet provajdera kako bi zainteresovani korisnici sami mogli pronaći odgovor, umjesto da postavljaju često pitanje na koje je već mnogo puta odgovoreno. Dakle prije nego što postavite pitanje, pogledajte postoje li na web siteu ili u news grupi odgovori na česta pitanja medju kojima biste mogli pronaći odgovor i na svoje pitanje.

Folder (mapa)

Kao i prava mapa to je mjesto na kojem su spremljene datoteke i druge mape, a nalazi se na hard disku računara.

Freeware (freeware)

Program koji se smije besplatno koristiti, a najčešće i slobodno distribuirati bez izmjena. Izmjene su striktno zabranjene. Autoru se ne plaća nikakva naknada za korišćenje programa.

FTP (File Transfer Protocol)

Protokol za prenos datoteka s jednog računara na drugo putem Interneta. Najčešće se koristi za prenos datoteka s Interneta (download) ili za postavljanje web stranica sa računara na kojemu su izradjene na web server.

H

Hypertext

Tekst u kojem određene riječi ili slike služe kao veza (link) prema drugim tekstovima, slikama, zvučnim zapisima ili nekom drugom dokumentu. Web stranica je hipertekstovni dokument.

I

ISP (Internet Service Provider)

ISP (Internet Service Provider), odnosno provajder Internet usluga je firma koja pruža Internet usluge (dial up, iznajmljena linija, web hosting, web housing itd). Internet CG je Internet servis provajder.

ICQ (ICQ)

(eng. I Seek You - tražim te)

Program koji omogućava kreiranje liste poznanika koji takodje imaju instaliran ICQ na svojem računaru. Tada možete vidjeti tko je od njih istovremeno kada i vi na Internetu. Omogućava slanje poruka, chat (brbljanje) s jednim ili više korisnika, prenos datoteka, glasovnu komunikaciju itd.

IE (Internet Explorer)

Jedan od najpoznatijih i najkorišćenijih web čitača, proizvod firme Microsoft. Dolazi uz MS Windows operativni sistem.

Internet

Svjetska mreža međusobno povezanih računara.

Internet roaming (Internet roming)

Usluga koja korisniku omogućava da se spoji na Internet u gotovo bilo kojoj zemlji na svijetu putem lokalnog broja nekog od tamošnjih ISP-ova, koristeći svoje korisničko ime i lozinku.

IP address (IP adresa)

Jedinstvena adresa nekog računara spojenog na Internet. Sastoji se od četiri broja odvojena tačkama. Ime je dobila prema IP protokolu.

IPP (Internet Presence Provider)

Firma koja pruža usluge smještaja, a često i izrade i održavanja web stranica na svojim serverima. IPP ne pruža usluge pristupa Internetu. Smještaj web stranica naziva se i web hosting.

IRC (Internet Relay Chat)

Usluga na Internetu čija je svrha chat (brbljanje) sa drugim korisnicima. Vrlo je popularan, i najčešće ga koriste mladi.

ISDN (Integrated Services Digital Network)

Naziv za novu digitalnu telekomunikacijsku mrežu koja zamjenjuje staru analognu. Uz mnogobrojne dodatne usluge u telefoniji omogućuje brži (64 ili 128 kbps) i kvalitetniji pristup Internetu (kod ispravno konfiguriranog sistema nema oscilacija u brzini spajanja i brzini prenosa podataka koja je tada konstantna na 64 ili 128 Kbps).

L

Link (link)

1. Dio web stranice (riječ, rečenica, slika, ikona) koji vodi na drugu web stranicu, odnosno sliku, datoteku ili uslugu.
2. Veza između dva računara ili nekih drugih uređaja u mreži.

M

Mailbox (poštansko sanduče)

Prostor na e-mail serveru za korisnikove e-mail poruke. Sve poruke koje stignu za korisnika čuvaju se u njegovom poštanskom sandučiću dok ih program za rad s e-mailom, ne pokupi iz sandučića.

Mailing list (mailing lista)

Lista u kojoj su pohranjene e-mail adrese korisnika koji su se prijavili za primanje poruka s mailing liste. Liste su tematske, a poruke se automatski isporučuju prijavljenim korisnicima.

Modem (modem)

Uređaj koji služi za razmjenu podataka između računara ali i za povezivanje na Internet. Modem pretvara digitalne signale u analogne, pogodne za prenos telefonskom linijom. Modem može biti ugrađen u računar (interni) ili spojen na serijski ili USB port računara (eksterni).

N

Network (mreža)

Više međusobno povezanih računara koji mogu razmjenjivati podatke i dijeliti prateće uređaje (pisače i sl.).

Newsgroup (news grupe)

Newsgroup su organizovane tematske grupe poruka. Tako npr. često postoje rasprave o postoji news grupa za rasprave o Internet provajderima, za rasprave o automobilima itd. Prilikom slanja poruka na newse važno je da poruke šaljete u prikladnu news grupu, u protivno kršite 'netiquette'.

P

Password (lozinka)

Lozinka se koristi iz sigurnosnih razloga za potvrdu korisničkog imena. Kako je korisničko ime više-manje javni podatak, lozinka je ta koja korisniku omogućuje pristup, pa je potrebno da ona bude tajna i da je nije lako pogoditi. Neki sistemi imaju posebna pravila za izmjenu lozinke, zahtijevaju da lozinka sadržava najmanje osam znakova, od njih barem jednu brojkicu i jedno veliko slovo.

PDF (Portable Document Format)

PDF je način zapisa datoteka koji je razvila firma Adobe Systems, Inc. Objedinjuje tekst, slike i ostale sadržaje u jednu datoteku i omogućuje isti oblik i izgled dokumenta bez obzira na kojem se računaru dokument upotrebljava. Na Internetu se često koristi za distribuciju priručnika i uputstva. Za pregledanje PDF datoteka potreban je program Acrobat Reader.

POP - Point Of Presence (mjesto pristupa mreži)

Mjesto na kojem provajder Internet usluga (ISP) ima svoj pristupni čvor, tj. na kojem može pružati svoje usluge.

Post (Članak article)

Termin post (objaviti) označava članak objavljen na 'Usenetu', tj. u nekoj od news grupa. Nekoliko odgovora na jedan članak čini 'thread', dok svi tematski povezani članci sačinjavaju news grupu. Umjesto termina "objaviti članak" često se koristi "postovati".

Protocol (protokol)

Skup pravila koja se koriste pri prenosu podataka. Pošiljalac i primalac moraju koristiti isti protokol.

RealAudio (RealAudio)

Jedan od formata za kodiranje i prenos uživo zvučnih zapisa (audio streaming). Za slušanje zvuka u RealAudio formatu potreban je program RealPlayer. RealAudio i RealPlayer proizvodi su firme RealNetworks i prethodnik su on-line streaminga na manjim brzinama poput modemskog pristupa.

Real-time (stvarno vrijeme)

Mogućnost računara da prihvata i obradjuje ulazne podatke i vrlo brzo dostavlja izlazne podatke, tako da se dobija utisak da se sve tri radnje obavljaju istodobno u stvarnom vremenu. Korisnik pri tome može uticati na rezultat koji je u toku.

RealVideo (RealVideo)

Jedan od formata za kodiranje video zapisa i prenos slike uživo (video streaming). Za gledanje filmova u RealVideo formatu potreban je program RealPlayer. RealVideo i RealPlayer proizvodi su firme RealNetworks.

S

Search engine (pretraživač)

Web site na kome se prema jednoj ili više ključnih riječi može pronaći web stranica s traženim sadržajem.

Shareware (shareware)

Programi koji se smiju besplatno koristiti određeno vrijeme (neka vrsta probnog perioda, najčešće 30 dana). Ako nakon isteka tog perioda i dalje želite koristiti program, morate ga kupiti, odnosno platiti autoru. Shareware program se smije distribuirati bez izmjena, ali ne i nakon što ga kupite.

Spam (spam)

Naziv za neželjene e-mail poruke, odnosno one koje dobijate a niste ih tražili. Najčešće su to razne poslovne ponude, reklame, lanci sreće, pozivi za posjetu nekom web site-u i slično.

Surfing (surfovanje)

Popularan naziv za pregled sadržaja web stranica.

U

Upload (upload)

Prenos datoteka s lokalnog računara na server. Upload se najčešće obavlja nekim FTP programom.

Upstream (upstream)

Prenos podataka od krajnjeg korisnika do servera, npr. od vašeg računara do ICG.

URL (Uniform Resource Locator)

Jedinstvena adresa izvora podataka, odnosno nekog dokumenta ili datoteke na Internetu. Osnovna struktura URL-a je hijerarhijska i raste s lijeva na desno.

User account (korisnički račun)

Korisnički račun vlasniku omogućava korišćenje određenih mrežnih usluga. Npr. korisnički račun za e-mail omogućava njegovo korišćenje. Pod terminom korisnički račun podrazumijevaju se korisničko ime i lozinka koji omogućavaju pristup određenoj usluzi.

Username (korisničko ime)

Riječ ili niz znakova koji označava korisnika na nekom sistemu te mu omogućava pristup do određenih usluga, podataka i sl. Drugi nazivi su 'login' i 'user ID'. Korisničko ime se provjerava lozinkom.

W

WAP (Wireless Application Protocol)

WAP je protokol koji omogućava pristup Internetu putem mobilnog telefona. Pristup je moguć samo određenim sadržajima prilagodjenima za WAP. Kako bi se WAP koristio, GSM uređaj ga mora podržavati. Naravno, WAP treba podržavati i davalac te usluge.

Web forum (forum na Webu)

Web site na kojem korisnici mogu u razne tematske forume pisati svoje poruke, kao i odgovarati na tuđe. Servis je sličan newsima, no budući da koristi web tehnologiju, ne zahtijeva poseban program već samo web čitač.

Web forumi na našem webu nalaze se na adresi <http://www.cafemontengro.com/forum>.

Web site (web site)

Skup povezanih web stranica kojima se firma, pojedinac ili institucija prezentuje na Internetu (unutar istog domena).

Web portal (web portal)

Web site koji nudi različite sadržaje kao što su razne informacije (vijesti, prognoza vremena, zanimljivosti...), Internet usluge (pretraživanje, e-mail...). Portal je za korisnika "početno mjesto" za surfovanje Webom. Primjer portala je www.iskon.hr ili www.hnet.hr.

Web čitač (web browser)

Program koji služi za surfovanje web stranicama. Najpoznatiji čitači su Internet Explorer i Netscape Navigator.

Web page (web strana)

Web stranica je hipertekstovni dokument dostupan putem usluge WWW. Stranica sadrži tekst s linkovima, a može sadržavati i slike te audio i video zapise. Predviđena je za gledanje putem posebnih programa, čitača.

Web hosting (smještaj web stranica)

Usluga smještaja web stranica na web serveru. Firme koje se bave web hostingom održavaju web servere spojene na Internet, na kojima je moguće zakupiti prostor i postaviti svoju web prezentaciju. Internet CG pruža ovu vrstu usluge, za sve informacije možete kontaktirati webmaster@cg.yu.

WWW (World Wide Web)

Svjetska mreža međusobno povezanih podataka u obliku teksta, slika i zvukova. To je ujedno i najpopularnija Internet usluga, koju mnogi pogrešno poistovjećuju sa samim Internetom.

Z

Zip (zip)

Jedan od najpoznatijih programa za kompresiju datoteka. Mnoge datoteke koje možete skinuti s Interneta sažete su upravo ovim programom. Za rad sa .zip datotekama najčešće se koristi program WinZip.